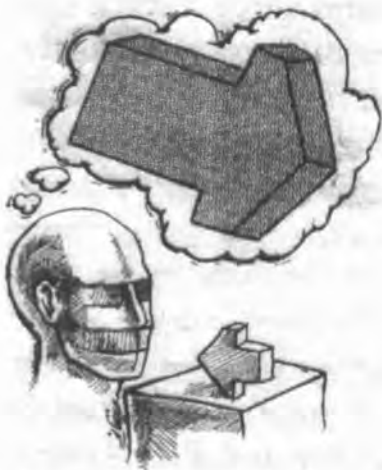

نقش الگوها در زندگی جوانان

● فغفور مغربی

حمزه سیدالشهدا بازی کرده‌است حتی هنرپیشه فیلم آن چنان تحت تأثیر حمزه^(ع) قرار گرفته که نهایت مسلمان می‌شود. آنتونی کوئین می‌گوید: من قبل از بازی برای فیلم کتاب‌های زیادی در مورد حمزه^(ع) خواندم تا بتوانم نقش او را به خوبی بازی کنم، اکنون که بیست سال از بازی گذشته‌است، جاذبه شخصیت حمزه چنان است که گویی همیشه با من است. من فیلم‌های زیادی بازی کرده‌ام ولی هیچ‌کس مانند حمزه در من تأثیر

الگوپذیری انسان‌ها و نیاز به الگو از مطالعه در رفتار انسان‌ها روشن می‌شود که بسیاری از شیوه‌های رفتاری، گفتاری و حتی فکری انسان تقلیدی از الگوهاست. الگوپذیری و نیاز به الگو از ویژگی‌های فطری انسان است که همه مراحل رشد را دربر می‌گیرد و بیش از هر مرحله‌ای در جوانی از قهرمانان الگو می‌گیرد. جوانان آگاهانه یا ناآگاهانه الگوهایی را انتخاب می‌کنند و باید گفت آنها در درون خود قهرمانانی دارند که می‌خواهند مثل او شوند، پاسخ هر فرد به این سؤال که می‌خواهی چه کاره شوی؟ و چطور باشی؟، همان قهرمان و شخصیت مرجع درون اوست.

نقش الگو به اندازه‌ای است که گاه جوانان ناخودآگاه سعی می‌کنند مانند هنرپیشه فیلم موردعلاقه خود حرف بزنند و رفتار نمایند و حتی مدل موی سر خود را بگذارند.

جالب است بدانیم فیلم محمّد رسول اللّه (ص) که آنتونی کوئین در نقش

تربیت انسان‌ها بخصوص نسل جوان در هر کشوری متناسب با هدف‌های مکتبی نظام سیاسی آن کشورها است. انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی که مهمترین شاخصه آن ایمان به خدا بود، توانست در این دوران و به‌ویژه دوران دفاع مقدّس، انسان جدیدی را متولّد نماید. بزرگترین ارزش انقلاب اسلامی این بود که انسانی با آرمان‌های الهی و معنوی را در صحنه اجتماعی و جهانی عرضه نماید. به‌راستی فضای روحانی جبهه‌ها، نسل اول انقلاب را به‌خوبی پرورش داد.

بعد از دوران دفاع مقدّس خلأ فرهنگی و معنوی حاصل در جامعه پدید آمد و زمینه نفوذ تاراج فرهنگی فراهم شد.

در عصر تهاجم فرهنگی نیاز به طرح فرهنگی خرد و کلان در همه سطوح اجتماعی می‌باشد، از خانواده که کانون اولیه پرورش انسان‌هاست گرفته تا رادیو و تلویزیون که حرف اول در مسائل فرهنگی جامعه را می‌زنند و همچنین محیط آموزشی به‌خصوص دانشگاه‌ها که سرنوشت آینده کشور به‌دست این برگزیدگان سپرده خواهد شد. این سخن قرآن و رهبران واقعی آن است که «اتوا البیوت من ابوابها»^۱ از درها وارد خانه شوید (قال «ع» یعنی «آن یأتی الامر من وجهه‌ای الامور کان»^۲ در هرکاری از راه آن داخل شوید یعنی هرکاری را از راه خودش باید انجام داد. در این راستا شناخت و معرفی الگوهای جامع عنصر مهمی است که نقش سازندگی فوق‌العاده در نسل جوان دارد.

نداشته است و رفتارهای من ناخودآگاه تحت تأثیر شخصیت اوست و به همین دلیل مسلمان شدم^۲ سخن امام صادق (ع) نیز بیانگر تأثیر الگوی عملی است «کونوا دعاة للناس باعمالکم»^۳ (مردم را با اعمالتان به دین دعوت کنید).

جایگاه روش الگویی در تربیت اخلاقی و علمی جوانان

شرایط آماده در جوان اوج ظهور استعدادهای فکری، معنوی، روحی، جسمی، خلاقیت‌ها همچنین قلب‌های پاک جوانان مهمترین عامل تحوّل اساسی در آنهاست، توجّه اسلام به جوانان از همین نظر است. قال الصادق (ع): «عليك بالا حدّات فانهم اسرع الی کل خیر» (بر شما باد، توجّه به جوانان، زیرا آنها در کارهای نیک آماده‌ترند).

شیوه‌های یافتن الگو و طرح آن

الف (کتاب خوانی، زندگینامه و تاریخ زندگی قهرمانان بزرگ مانند انبیاء الهی، اولیای خدا، رهبران سیاسی، پیشوایان علمی و سرداران فداکار در جهان کم نیستند در میان ملت بزرگ ایران عالمان و دانشمندان برجسته، انقلابیون واقعی، شهدای عالی‌مقام و ... انسان‌هایی والا هستند که می‌توانند الگو قرار گیرند.

به همین دلیل، جوانان و حتی کودکان به کتاب‌های داستانی و تاریخی و فیلم‌های تاریخی و داستانی توجّه فراوان دارند.

ب - روش هنری، فیلم و تأثیر و ... مراکز فرهنگی در معرفی الگوها نقش بسزایی دارند.

جوانان آگاهانه یا ناآگاهانه الگوهای را انتخاب می‌کنند و باید گفت آنها در درون خود قهرمانانی دارند که می‌فهمند مثل او شوند، پاسخ هر فرد به این سؤال که می‌فواهی چه‌کاره شوی؟ و چگونه باشی؟ همان قهرمان و شفصیت مریع درون اوست.

ج - معرفی افراد الگو و نمونه در میان اقشار گوناگون مانند معرفی دانشجویان موفق و برجسته علمی، فرهنگی، هنری و ورزشی ملاقات با آنها و مصاحبه با آنها راهی عملی برای یافتن الگو می‌باشد. بسیار شایسته است که در کنار یافتن الگوی جامع و مثبت الگوی منفی را نیز شناخت. عاقبت آنها را در انتظار و افکار جوانان قرار داد تا مبادا انحراف رفته را دوباره بیازمایند.

آثار و نتایج روش الگویی در تربیت جوانان

۱ - آموزش سریع: چون الگوگیرنده آگاهانه و با اشتیاق به موضوع بنا رفتار خاصی دقت می‌نماید، انگیزه قوی داشته و دچار فشار و خستگی روحی و روانی نمی‌شود.

۲ - آموزش غیرمستقیم: معمولاً انسان‌ها در برابر آموزش مستقیم همراه با امر و نهی عکس‌العمل نشان می‌دهند. آموزش غیرمستقیم بهترین نوع آموزش شناخته شده است.

۳ - ساده‌ترین راه برای خودسازی: علمای بزرگ اخلاق توصیه می‌کنند، بهترین راه سازندگی آن است که انسان

صالح و بزرگی را بشناسیم که جاذبه شخصیت او ما را تحت تأثیر قرار داده، خودبخود روش او را در پیش می‌گیریم «عند ذکر الصالحین تنزل الرحمة»^۵ با یاد نیکوکاران است که رحمت الهی نازل می‌شود زیرا شوق به کارهای مثبت را در انسان ایجاد می‌کند.

۴ - الگوهای جامع موتور حرکت انسان‌ها می‌باشد حتی بعضی عامل تحوّل تاریخ را قهرمانان دانسته‌اند.

الگوهای جامع

از دیدگاه اسلام الگوی جامع، انسان کامل است که در همه ابعاد و استعدادها به‌طور متعادل رشد کرده‌باشد، هم در زمینه عبادت و معنویت، هم در میدان علم، هم در میدان جهاد، هم در سازندگی جسمی، هم در توجّه به هنر و زیبایی‌ها و هم در مسؤولیت‌های خانوادگی و اجتماعی در میدان عمل حضور دارند، نگاهی به پیامبر عظیم‌الشان و ائمه (ع) و اصحاب آنها شاهد بر این مدعاست «لقد کان لکم فی رسول‌الله اسوة حسنة»^۶ به تحقیق شخصیت پیامبر خدا (ص) بهترین الگو برای شماست.

آری مردانی که تاریخ بشر را دگرگون کرده‌اند، مانند پیامبران بزرگ، آنها کسانی بوده‌اند که اعتقادات ما را دگرگون ساخته تغییرات رفتاری را باید از تغییر باورها آغاز کرد. اگر می‌خواهیم موفقیت را به دست آوریم، باید ببینیم کسانی که به موفقیت رسیده‌اند، چه افکار و باورهایی داشته‌اند. طبق بررسی‌هایی که انجام شده، هر انسان تنها ۱۰٪ استعداد نهانی خود را به کار می‌گیرد و اگر چنانچه از ۲۰٪ استعدادهای خود استفاده کنیم، نایفه

خواهیم شد و اگر ۳۰٪ استعدادهایمان را به کار گیریم، قهرمانان بزرگی می‌شویم.^۷

ارائه دو الگوی موفق

۱. شهید دکتر بهشتی (ره) الگوی برجسته‌ای است که در یک خانواده متوسط در اصفهان دیده به جهان گشود و مادرش هیچ‌گاه ایشان را بدون وضو شیر نداد. ایشان پس از اتمام دوران دبیرستان به حوزه علمیه وارد شد و مدارج علم و تقوی را به سرعت طی نمود. ایشان در اثر توجه فراوان به علم در جوانی به درجه اجتهاد رسید و در عرض یک سال با پشتکار فراوان زبان انگلیسی را کامل کرد. دوران دانشگاهی را نیز تا درجه دکترا پیش رفت و به چهار زبان زنده دنیا مسلط بود.

در طول دوران دانشجویی، در دانشگاه تهران برای تأمین هزینه زندگی خود، کار (تدریس) می‌کرد.

ایشان بسیار منظم بود، اگر وعده می‌داد سر دقیقه حاضر می‌شد. گاه جلسه در منزل ایشان بود، اگر کسی زودتر می‌رفت، ایشان دستور می‌داد در را بکشایند و آنها را به اتاق موردنظر راهنمایی کنند ولی خود ایشان تشریف نمی‌آورد تا سر ساعت مقرر، وقتی که

تشریف می‌آوردند، اگر کسی اعتراض می‌کرد، می‌گفت، من با شما این ساعت قرار داشته‌ام تا وقت جلسه تمام می‌شد، جلسه را ترک می‌کرد. اگرچه مطالب هنوز باقی مانده بود هرچه اصرار می‌کردند، مطلب نیمه تمام مانده اگر کمی صبر کنید و جلسه ادامه بیاید، مطالب تمام می‌شوند، اثر نداشت. می‌گفت، در وقتی دیگر باقیمانده مطالب را بحث می‌کنیم، امروز وقت تمام شده است. مقتید به نماز اول وقت بود، گاهی جلسات خیلی مهم بود ولی تا هنگام نماز می‌شد، فوراً ایشان برمی‌خاست و جلسه را ترک می‌کرد و می‌گفت: «اکنون وقت اجابت دعوت الهی است، کار دنیا تمام بشو نیست».

ایشان در نماز با دقت کامل بلکه حتی در وضو یا دقت کامل و بسیار احتیاط می‌کرد. مهم‌تر از اینها احتیاط در امور مالی بود که ایشان بسیار احتیاط می‌کرد. می‌گفت اگر می‌خواهید تقوای اشخاص را محک بزنید در مسائل مالی که حقوق دیگران در آن است، آنها را بیازمایید، در مصرف بیت‌المال است که می‌شود تقوای افراد را فهمید.

ایشان دارای فکر منظم و تشکیلاتی بود و معتقد به کار جمعی بود. از آغاز در مبارزات ملی کردن نفت و سپس در انقلاب اسلامی سال ۴۱ شرکت داشتند. مدت پنج سال نماینده مراجع در مرکز اسلامی هامبورگ بودند و مجدداً از سال ۴۹ برای سازماندهی کادرهای فرهنگی و انقلابی به ایران برگشتند. جلسات هفتگی برای جوانان گذاشتند و زندگی ساده‌ای در تهران داشتند. تأسیس دبیرستانی در قم و مدرسه‌ای حوزوی به نام حقانی در آنجا، برای اهداف تربیتی

و کادرسازی، انتشار نشریه، تدوین کتاب‌های درسی دینی، تشکیل روحانیت مبارز در تهران و حزب جمهوری اسلامی از اقدامات ایشان بود. از طرف امام به عضویت شورای انقلاب و سپس به مسؤلیت قوه قضائیه منصوب شدند. سرانجام در هفتم تیرماه ۱۳۶۰ در حادثه انفجار بمب به وسیله منافقین در مقر حزب جمهوری اسلامی به شهادت رسیدند.^۸ به راستی به قول امام خمینی (ره) بهشتی به تنهایی یک امت بود.

۲. شهید دکتر چمران (ره) در خانواده‌ای مذهبی در تهران متولد شد. در دوران تحصیلی همواره شاگرد اول بود. در رشته الکترومکانیک با درجه ممتاز فارغ التحصیل شد و در رشته الکترونیک و فیزیک پلاسما دانشنامه دکترا را از بهترین دانشگاه آمریکا با درجه عالی دریافت کرد.

ایشان از ۱۵ سالگی در درس تفسیر آیت‌الله طالقانی (ره) و دروس آیت‌الله مطهری (ره) شرکت داشت و ایمان مذهبی خود را از نوجوانی تقویت نمود.

در آمریکا انجمن اسلامی دانشجویان مسلمان را پایه‌گذاری کرد، رژیم شاه که متوجه فعالیت‌های مذهبی و سیاسی ایشان شده بود، بورس او را قطع کرد و خود با کارکردن زندگی را تأمین و درس را تمام کرد، او در دانشگاه‌های آمریکا دعوت به کار شد ولی در جریان ۱۵ خرداد ۴۲ در زمان جمال عبدالناصر به مصر رفت و دوره‌های چریکی را آموخت و سپس به لبنان رفت و با کمک امام موسی صدر (ره) سازمان انقلابی شیعه را پایه‌ریزی کرد و خدمات فراوانی برای شیعیان جنوب لبنان به کمک علمای آنجا برنامه‌ریزی

شهیدا»^{۱۰} به همین دلیل انقلاب اسلامی الگویی برای مسلمانان جهان می‌باشد و موج اسلام‌گرایی از فلسطین تا افغانستان و از الجزایر تا بوسنی نتیجه مستقیم آن است.

پی‌نوشت:

۱. بقره، ۱۸۹.
۲. علامه طباطبائی، المیزان، ج ۲، ص ۵۹.
۳. مجله سروش، سال ۷۲.
۴. سفینه البحار، ج ۲، ص ۲۷۸.
۵. میزان الحکمه.
۶. احزاب، ۲۱.
۷. کلیدهای طلایی موفقیت.
۸. یادنامه شهید مظلوم آیت‌الله دکتر سیدمحمد حسینی بهشتی!
۹. ویژه‌نامه شهید دکتر چمران (ره).
۱۰. سوره بقره، ۱۴۳.

نمود. پس از پیروزی انقلاب به ایران آمد. مدتی معاونت نخست‌وزیری بود و پس از جنگ تحمیلی فرماندهی عملیات نامنظم را پایه‌گذاری کرد، ایشان نماینده امام خمینی (ره) در شورای عالی دفاع بود و نیز مردم تهران ایشان را به‌عنوان نماینده خود انتخاب کردند.

علاوه بر سابقه علمی و مبارزاتی ایشان از نظر نظامی، سرداری بی‌نظیر بود. شجاعت فوق‌العاده ایشان در نجات پایه حماسه جاودانی از او برجای گذاشت. از نظر معنوی او عارف بزرگی بود. مناجاتنامه و دست‌نوشته‌هایش نشانه عظمت روحی اوست. همسرش می‌گوید: او شب‌ها در نماز شب در سجده مانند یک طفل کوچک گریه می‌کرد و از حال می‌رفت.

او نقاش و عکاس ماهری هم بود. او خود می‌گفت: من با فقر و محرومیت و مصیبت خو کرده‌بودم و هر روز برادر شهیدی را به‌دوش می‌کشیدم، آنقدر مصیبت‌دیده و دردکشیده بودم، که گویی سراسر وجودم را با رنج و درد عجین کرده‌اند.

روزی مرحوم حاج احمدآقا فرزند امام راحل (ره) با ستاد جنگ‌های نامنظم تماس گرفت و گفت: بگوئید چمران در اولین فرصت به ملاقات امام بیاید چون امام فرموده‌اند، دلم برای چمران تنگ شده‌است. او سرانجام در ۳۱ خرداد ۱۳۶۰ در جبهه جنگ به شهادت رسید.^{۱۱} یادشان گرامی و راهشان پررهرو باد.

به‌راستی ملت بزرگ ما با داشتن چنین الگوهای برجسته‌ای خود امت الگو است «كذلك جعلناكم امة وسطا، لتكونوا شهداء على الناس و يكون الرسول عليكم

